

Nasilje među djecom i mladima

PRIRUČNIK ZA DJECU, MLADE,
RODITELJE I ŠKOLSKE DJELATNIKE

Brošura "Nasilje među djecom i mladima"

priručnik za djecu, mlade, roditelje i školske djelatnike

Izdavač:

Centar "Luka Ritz"

Tisak i oblikovanje:

B.T. Commerce

Naklada:

400 kom

Zagreb, 2024.

Adresa:

Ulica kneza Ljudevita Posavskog 48

10000 Zagreb

Telefon:

01 647 0050

E-mail:

info@centar-lukaritz.hr

Web:

www.centar-lukaritz.hr

KOME JE NAMIJENJEN OVAJ PRIRUČNIK?

Ovaj priručnik napisan je za djecu, mlade i roditelje, ali i za nastavnike, učitelje i sve ostale zainteresirane za problem nasilja među djecom i mladima. Nerijetko se događa da djeca izložena vršnjačkom nasilju, nasilje ne prijavljuju odraslima ili čekaju dugo dok to ne učine, mogući razlozi su često osjećaj srama, strah od osvete ili uvjerenje da odrasli neće htjeti ili moći nešto poduzeti. Vjerujemo da će ovaj priručnik doprinijeti prevenciji i suzbijanju vršnjačkog nasilja kroz pružanje odgovora na pitanja o tome što je nasilje među djecom i mladima, koji su osnovni oblici kao i čimbenici nasilnog ponašanja, koje su posljedice vršnjačkog nasilja, kako prepoznati da je neko dijete izloženo nasilju kao i dijete koje čini nasilje, kako se zaštititi od nasilja, ali i kome i kako prijaviti nasilje te gdje zatražiti pomoć kada se nasilje dogodi.

PRIJE SVEGA BITNO JE RAZLIKOVATI VRŠNJAČKI SUKOB OD VRŠNJAČKOG NASILJA

VRŠNJAČKI SUKOB

- posljedica različitosti
- posljedica različitih potreba, želja, interesa, stavova
- prepreka u ostvarenju ciljeva ili rješenju problema
- postoji mogućnost pregovora i izlaska iz situacije
- obje strane imaju podjednaku moć
- dio naše svakodnevice
- sam po sebi nije ni pozitivan ni negativan
- neugodne emocije su kratke i prolazne
- prilika za napredak i učenje socijalnih vještina

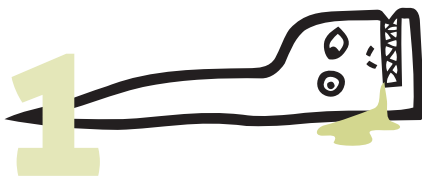
VRŠNJAČKO NASILJE

- postoji namjera da se drugoj osobi nanese ozljeda ili šteta
- prisutan je nesrazmjer moći
- ponašanje se ponavlja i/ili postoji prijetnja daljnjim nasiljem
- kod jedne strane su prisutne neugodne emocije tuge, srama, straha
- negativne posljedice

ŠTO JE NASILJE MEĐU DJECOM I MLADIMA?

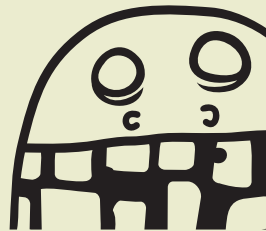
Nasiljem među djecom i mladima smatra se svako namjerno fizičko ili psihičko nasilno ponašanje usmjereno prema djeci i mladima od strane njihovih vršnjaka učinjeno s ciljem povrjeđivanja, a koje se, neovisno o mjestu izvršenja, može razlikovati po obliku, težini, intenzitetu i vremenskom trajanju i koje uključuje ponavljanje istog obrasca i održava neravnotežan odnos snaga (jači protiv slabijih ili grupa protiv pojedinca).

KOJI SU OBLICI NASILJA

FIZIČKO NASILJE

podrazumijeva namjerno uzrokovani fizički napad kao i pokušaj fizičkog napada u bilo kojem obliku, primjerice udaranje, guranje, gađanje, šamaranje, čupanje, zaključavanje, napad različitim predmetima, pljuvanje i slično bez obzira je li kod napadnutog djeteta nastupila tjelesna povreda.

2

VERBALNO NASILJE

podrazumijeva vrijeđanje, širenje glasina, stalno zadirkivanje, ismijavanje...

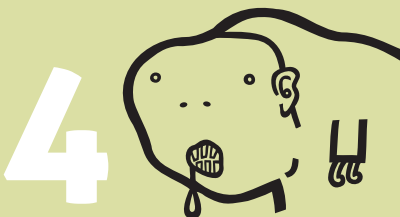
MEĐU DJECOM I MLADIMA?

3 EMOCIONALNO ILI RELACIJSKO NASILJE

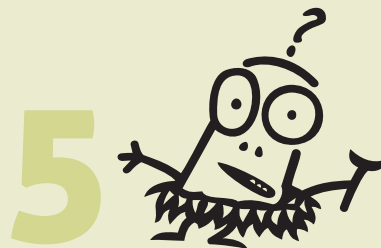
odnosi se na ponavljajuće ili trajne negativne postupke od strane jednog djeteta ili više djece. To su ogovaranje, nazivanje pogrdnim imenima, ismijavanje, zastrašivanje, izrugivanje, namjerno zanemarivanje i isključivanje iz skupine kojoj pripada, širenje

glasina s ciljem izolacije, uništavanje ili oštećivanje djetetovih stvari, ponižavanje, naređivanje ili zahtijevanje poslušnosti, kao i sva druga ponašanja kojima se drugom djetetu namjerno nanosi fizička i duševna bol ili sramota.

4 SEKSUALNO NASILJE

podrazumijeva neželjeni fizički kontakt, spolno uznemiravanje i dobacivanje, uvredljive komentare i slična ponašanja.

5 KULTURALNO NASILJE

podrazumijeva vrijeđanje na nacionalnoj, religijskoj i rasnoj osnovi.

6 EKONOMSKO NASILJE

uključuje krađu i iznuđivanje novca.

NASILJE PUTEM INTERNETA ILI ELEKTRONIČKO NASILJE (eng. CYBERBULLYING)

uključuje svaku zlonamjernu i ponavljaju uporabu informacijskih tehnologija (interneta, e-mailova, web stranica, blogova, videa ili mobilnih telefona) sa svim elementima verbalnog, emocionalnog ili relacijskog nasilja kako bi se neko dijete ponizilo, zadirkivalo, izoliralo, prijetilo mu se ili ga se teroriziralo na neki drugi način. Može ga činiti jedna osoba ili grupa djece.

ELEKTRONIČKO NASILJE OBUHVAĆA:

- slanje anonimnih poruka neprimjerenog sadržaja i korištenje govora mržnje
- poticanje grupnog govora mržnje i verbalnog nasilja na društvenim mrežama
- širenje nasilnih i uvredljivih komentara o drugoj djeci i mladima
- vrijeđanje i davanje pogrđnih imena
- kreiranje internetskih stranica (blogova) koje sadrže priče, crteže, slike i šale na račun druge djece i mladih

Cilj elektroničkog nasilja uvijek je povrijediti, uznemiriti ili na bilo koji drugi način naštetiti djetetu, bilo u obliku tekstualnih ili video poruka, fotografija, poziva ili neugodnih komentara.

- slanje tuđih fotografija te traženje ostalih da ih procjenjuju po određenim karakteristikama
- fotografiranje i snimanje djece s određenim karakteristikama (primjerice invaliditetom) s ciljem njihova izrugivanja
- otkrivanje osobnih informacija o drugima i stavljanje na društvene mreže bez dozvole
- „provaljivanje“ u tuđe e-mail adrese
- slanje zlobnih i neugodnih sadržaja drugima
- prijetnje smrću i druge prijetnje
- izlaganje neprimjerenim sadržajima
- seksualno uznemiravanje i sektiranje
- sve druge oblike elektroničke komunikacija s elementima nasilja među djecom i mladima.

POSEBNOSTI ELEKTRONIČKOG NASILJA

- Posljedice katkad mogu biti i ozbiljnije od onih prouzročenih međuvršnjačkim nasiljem u situacijama uživo.
- Publika je često mnogo šira od one na školskom igralištu ili u razredu.
- Vrlo je mala mogućnost za izbjegavanje nasilnog ponašanja s obzirom na to da se na internetu može dogoditi bilo kad i bilo gdje.
- Snaga pisane riječi, žrtva može ponovno pročitati što je nasilnik o njoj napisao.
- Budući da nasilnik može ostati anonimn, velikom broju djece upravo ta činjenica služi kao poticaj da se nasilno ponašaju, iako u stvarnom svijetu vrlo vjerojatno ne bi bili nasilni. Anonimnost počiniteljima nasilja preko interneta daje lažni osjećaj sigurnosti, da nekažnjeno mogu kršiti socijalne norme i ograničenja.

ZAŠTO SE DIJETE POČINJE

Ne postoji jedinstven odgovor na ovo pitanje. Međutim, postoje obiteljski faktori i karakteristike djeteta koje utječu na razvoj nasilnog ponašanja, kao i karakteristike škola koje mogu poticati ili sprečavati pojavu nasilja, te društvo u cjelini.

INDIVIDUALNE KARAKTERISTIKE:

- slabija samokontrola, impulzivnost
- manjak samopouzdanja
- neadekvatno prepoznavanje i regulacija vlastitih emocija
- manjak empatije
- slabiji školski uspjeh
- slabije razvijene socijalne vještine
- slabija uklopljenost u vršnjačku skupinu
- izloženost nekom obliku nasilja
- djeca i mladi koju okolina etiketira „zločestom“ počinju se ponašati u skladu s tim

NASILNO PONAŠATI?

OBITELJSKI FAKTORI:

- nedostatak pažnje i topline
- slabiji nadzor nad djetetom te zanemarivanje njegovih potreba
- popustljiv odgojni stil roditelja, primjerice, dijete na neprimjerene načine, nasiljem, zahtijeva nešto čime mu se šalje poruka da je takvo ponašanje uredu kada želi nešto postići
- narušeni obiteljski odnosi
- prisutnost nasilja u obitelji - veća je vjerojatnost da će se dijete početi ponašati nasilno

ŠKOLSKI FAKTORI:

- nedostatak nadzora, slabiji nadzor u određenim dijelovima škole (igralište, hodnici...)
- izostanak reakcije školskih djelatnika na nasilje
- nedostatak bliskosti, osjećaja međusobne prihvaćenosti učenika kao i njihovih različitosti
- narušen odnos nastavnika i učenika, izostanak međusobnog poštovanja
- neadekvatno ponašanje nastavnika (ismijavanje, prijetnje, fizičko nasilje)
- nerazumijevanje potreba učenika
- slabija provedba programa intervencije i prevencije

KOJE SU POSLJEDICE NASILJA MEĐU DJECOM I MLADIMA?

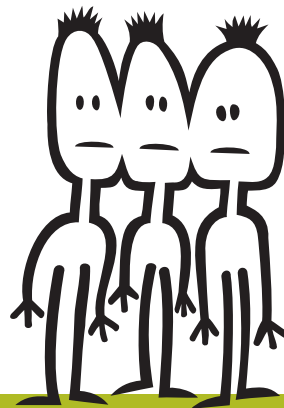
DIJETE KOJE JE IZLOŽENO NASILJU

Usamljenost, tuga, depresivnost, pojačani strahovi, nesigurnost, povučenost, nisko samopouzdanje, slabiji školski uspjeh, psihosomatski simptomi (glavobolja, bolovi u trbuhu, poteškoće sa snom...)...

DIJETE KOJE ČINI NASILJE

Slabija pripadnost vršnjačkoj skupini, isključivanje od strane vršnjaka što razvija osjećaj nepripadanja i traženja pripadanja u skupini koja potiče neadekvatna ponašanja, etiketiranje od strane odraslih, slabije samopouzdanje i samopoštovanje kao i motivacija za prosocijalnim ponašanjem i školskim uspjehom...

Istraživanja su pronašla povezanost nasilnog ponašanja za vrijeme školovanja s kriminalnim ponašanjem kasnije u životu!

SVJEDOCI NASILJA

Skлонost većem riziku toleriranja agresivnog ponašanja u budućnosti.

KAKO PREPOZNATI DIJETE KOJE ČINI NASILJE?

Roditelji djece koja pokazuju sljedeće znakove trebali bi potražiti stručnu pomoć s ciljem dobivanja podrške:

ZNAKOVI KOD MALE DJECE I DJECE PREDŠKOLSKE DOBI

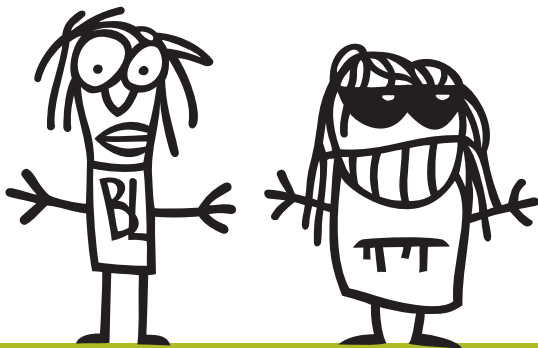
- napadaji bijesa koji dulje traju pri čemu se dijete teško smiruje te im roditelji na kraju „popuste“;
- ispadi agresije često bez razloga;
- impulzivni su, neustrašivi i energični;
- ne poštuju pravila i odbijaju poslušnost odraslima;

- nisu vezani uz roditelje; na nepoznatom mjestu ne traže roditelje i ne odlaze do njih;
- često gledaju nasilje na televiziji, uživaju u nasilnim temama ili su zlobni prema vršnjacima ili životinjama.

ZNAKOVI KOD ŠKOLARACA

- imaju slabiju pažnju i koncentraciju;
- često ometaju školske aktivnosti;
- slabijeg su školskog uspjeha;
- često upadaju u sukobe s vršnjacima;
- na razočaranja, kritike i zadirkivanje reagiraju iznimnom ljutnjom, krivnjom i osvetom;
- često gledaju nasilne filmove i igraju nasilne igrice;
- imaju malo prijatelja te su često neprihvaćeni zbog svojeg ponašanja;
- sklapaju prijateljstva s djecom koja se također nasilno ponašaju
- konstantno se suprotstavljaju odraslima;
- zadirkuju životinje;
- osjećaju se frustrirano;
- pokazuju manjak empatije.

ZNAKOVI KOD ADOLESCENATA

- ne poštuju autoritete;
- nedostaje im suosjećanja za osjećaje i prava drugih;
- probleme rješavaju nasilnim ponašanjem;
- postižu loš školski uspjeh i izostaju iz škole bez razloga;
- isključuju ih iz škole;
- uzimaju alkohol i droge;
- sudjeluju u tučnjavama, krađama i uništavanju javnog vlasništva.

KAKO PREPOZNATI DIJETE KOJE JE IZLOŽENO NASILJU?

Djeca izložena nasilju često pokušavaju to sakriti od odraslih jer se boje da će ih smatrati slabima i kukavicama ili iz straha da će se situacija samo pogoršati.

ZNAKOVI KOJI MOGU UPUĆIVATI DA JE NEKO DIJETE IZLOŽENO NASILJU

- boji se ići u školu i iz nje, moli roditelje da ga prate u školu;
- mijenja uobičajeni put do škole;
- odbija ići u školu;
- „bolesno” je ujutro prije škole, žali se na glavobolje ili bolove u trbuhu;
- slabijeg je školskog uspjeha;
- dolazi kući s potrganom odjećom i oštećenim školskim knjigama; ima neobjašnjive modrice, ogrebotine i porezotine;
- ostaje bez svojih stvari, često „gubi” džeparac, dolazi kući gladno (uzet mu je novac);
- sve češće pita za novac ili počne krasti (kako bi novac dalo nasilniku);
- povlači se, niskog je samopouzdanja;
- samo provodi odmor, a prijatelji iz razreda zbog toga nisu zabrinuti;
- ne bira ga se u grupnim sportovima;
- traži blizinu učitelja;
- djeluje napeto, anksiozno, slabijeg je ili prekomjernog apetita;
- ima autodestruktivne misli, izjave, ponašanja;
- ima teškoće sa spavanjem;
- odbija govoriti o tome što nije u redu;
- počinje zastrašivati drugu djecu;
- pokazuje agresivna i depresivna ponašanja;
- počinje markirati;
- daje nevjerovatne isprike za navedena ponašanja.

SAVJETI ZA UČENIKE

1

KAKO SE NOSITI S NASILJEM U ŠKOLI?

Ako imaš problema u školi, netko te izaziva, ruga ti se, udara te, uzima tvoje stvari, govori ružne riječi, ismijava te – postoji puno stvari koje možeš učiniti da se zaštićiš:

- Nemoj misliti da se to događa samo tebi – događa se mnogima i na raznim mjestima.
- Ne misli da to zaslužuješ zbog nekog razloga, to nema veze s tobom već s osobom koja to čini!
- Budi čvrst/a i jasan/na – gledaj ga/je u oči i reci "prestani!"
- Ne odgovaraj nasiljem na nasilje.
- Ne suočavaj se sam/sama s tim problemom.
- Obrati se odrasloj osobi od povjerenja.

- Nastavi govoriti dok netko nešto ne poduzme.
- Ako znaš za neki slučaj nasilja, ispričaj ga roditeljima, pedagogu, psihologu, nastavniku...
- Sklapaj i održavaj odnose sa ljudima uz koje se osjećaš prihvaćeno.
- Ne izbjegavaj školu jer time se samo odgađa problem, a ti zaostaješ u gradivu.
- Progovori, jer će se jedino tako zastrašivanje i nasilno ponašanje zaustaviti.

ZAKONSKA REGULATIVA

IP adresa – osobna iskaznica na internetu:

Svakom računalu s internetom provider dodjeljuje poseban identifikacijski broj – IP adresu. Iz nje se može vidjeti gdje se nalazi određeno računalo i koji provider se koristi za spajanje na internet. Provideri i administratori internetskih stranica zakonom su obvezani držati u tajnosti privatne podatke posjetitelja stranica, međutim, ako se iz nekog razloga protiv posjetitelja stranice podnese prijava policiji, administrator stranice i provider obvezni su surađivati s policijom i omogućiti im uvid u svoje statistike kako bi mogli identificirati i pronaći počinitelja.

2 KAKO SE ZAŠTITI OD NASILJA PUTEM INTERNETA?

- Nikad ne daj osobne informacije na internetu, bilo na chatu, blogovima, društvenim mrežama ili osobnim web stranicama.
- Nikad nikome, osim roditeljima, ne govori svoju lozinku, čak ni prijateljima.
- Ne spremaj lozinke i nemoj ostajati ulogiran na svojim profilima ukoliko koristiš zajedničko računalo.
- Ako ti netko pošalje zlonamjernu ili prijeteću poruku, nemoj odgovoriti. Pokaži je odrasloj osobi kojoj vjeruješ.
- Nikad ne otvaraj e-mailove koje ti pošalje netko koga ne poznaješ ili netko za koga već znaš da je počinitelj nasilja.
- Ne šalji i ne stavljaš na internet ništa što ne želiš da drugi vide, čak i ako si zaljubljen/a.

3 ŠTO UČINITI AKO TI SE DOGODI NASILJE PUTEM INTERNETA?

- Ne odgovaraj na nasilne, prijeteće ili sumnjive poruke.
- Ne briši poruke ili slike, jer mogu poslužiti kao dokaz.
- Pokušaj otkriti identitet nasilnika kako bi se mogle poduzeti adekvatne mjere za sprječavanje nasilja.
- Reci roditeljima ili odrasloj osobi od povjerenja koji potom mogu kontaktirati internet providera, školu, roditelje počinitelja nasilja te policiju ako poruke preko interneta sadrže prijeteće nasiljem, uhođenje, napastovanje, dječju pornografiju i sl.

SAVJETI ZA RODITELJE

1 ŠTO RODITELJI MOGU UČINITI AKO SUMNJAJU DA IM JE DIJETE IZLOŽENO NASILJU U ŠKOLI?

- saslušajte dijete i ne prekidajte ga;
- uvjerite ga da nije ono krivo i da je učinilo pravu stvar rekavši vam;
- potražite pomoć nastavnika i stručnog tima škole;
- ne ohrabrujte dijete da se samo odupre tome (npr. „Vrati mu“!);
- potaknete dijete da se druži s prijateljima u školi i na putu do škole;
- budite svjesni znakova i simptoma zastrašivanja, koje ne zanemarujte nego kontaktirajte školu;
- ne držite zastrašivanje tajnom;

- potaknite pitanje uvođenja programa za suzbijanje nasilnog ponašanja u školi;
- okupite i druge roditelje te raspravite o problemu i načinu njegova suzbijanja;
- dogovorite se da otpratite dijete u školu ako se nasilno ponašanje događa na putu prema školi;
- odvedite dijete na tečaj samoobrane ako to može pomoći njegovu samopouzdanju i osjećaju sigurnosti;
- evidentirajte sve incidente te iste prijavite nadležnim institucijama (policiji, Hrvatskom zavodu za socijalni rad)

2 ŠTO RODITELJI MOGU UČINITI AKO SUMNJAJU DA IM DIJETE ČINI NASILJE U ŠKOLI?

Pojava nasilnog ponašanja kod djeteta može upućivati na smetnje u ponašanju. Preporučuje se da potražite pomoć stručnjaka koji može pomoći djetetu. Cilj terapije ili savjetovanja je povećanje samopoštovanja i nalaženje prihvatljivih načina nošenja s ljutnjom te općenito neugodnih emocija. Važno je prepoznati što

je uzrok takvom ponašanju jer djeca koja se ponašaju nasilno mogu imati brojne razloge za svoje ponašanje: oponašaju stariju braću i sestre, roditelje, rodbinu, ne poznaju drugačije načine rješavanja sukoba, doživjeli su zlostavljanje, napeti su zbog raznih izvora stresa i sl.

- Razgovarajte s djetetom, objasnite mu posljedice nasilja na druge, budite prisutni u djetetovim aktivnostima, pokazujte interes za iste.
- Budite primjer svome djetetu, pokažite mu druge načine druženja, rješavanja sukoba...
- Ne dopustite da vaše dijete svjedoči nasilnom ponašanju kod kuće.
- Razgovarajte s djetetom o svemu, pa i o školi. Na pitanje kako je bilo u školi najčešće odgovara "dobro" i tu razgovor prestaje. Pokažite interes, podijelite svoja iskustva i održite razgovor zanimljivim. Neka svatko odgovori: "3 ugodne i 3 neugodne situacije koje su mi se dogodile danas"
- Ohrabrujte dijete i pohvalite ga za suradnju s drugima i nenasilno rješavanje sukoba.
- Suradujte sa školom kako bi dijete dobilo potrebnu podršku.

3 KAKO SPRIJEČITI NASILNO PONAŠANJE KOD DJETETA?

Istraživanja su pokazala da se nasilno i agresivno ponašanje uči u ranim godinama života. Roditelji, članovi obitelji i svi drugi važni odrasli mogu dijete naučiti kako se nositi s neugodnim emocijama kao i nenasilnim načinim rješavanja sukoba. Svi koji smo dio okoline u kojoj dijete odrasta odgovorni smo vlastitim ponašanjem osigurati tolerantno, podržavajuće i humano okruženje djeci i mladima.

4 BUDITE MODEL PRIHVATLJIVOG PONAŠANJA SVOJOJ DJECI.

Djeca uglavnom uče prema primjerima sebi bliskih i važnih ljudi. Ponašanje, vrijednosti i stavovi roditelja i drugih odraslih osoba imaju veliki utjecaj na djecu. Vrijednosti poput poštovanja, istine i ponosa u vašoj obitelji mogu biti važni izvori snage za vašu djecu, pogotovo ako se susreću s negativnim pritiskom vršnjaka, žive u nasilnom susjedstvu ili idu u školu punu nasilja.

5 PRUŽITE DJECI LJUBAV I PAŽNJU, BUDITE PRISUTNI U NJIHOVOM ŽIVOTU.

Djeca ovise o roditeljskoj potpori, zaštiti i ohrabrenju kada uče razmišljati „svojom glavom“. Bez pravilnog nadzora, djeca ne dobivaju potrebnu sigurnost. Studije su pokazale da djeca koja nemaju kvalitetan nadzor roditelja vrlo često razviju poremećaj u ponašanju. Budite sigurni gdje su vam djeca u svakom trenutku i tko su prijatelji s kojima se druže. Kad ne možete biti s djecom, povjerite ih nekome kome vjerujete.

6 NE KAŽNJAVAJTE FIZIČKI SVOJU DJECU!

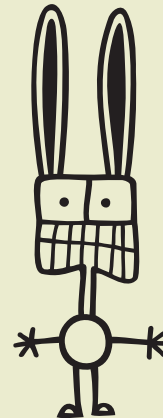
Udaranje, šamaranje i batine djeci pokazuju kako je u redu udarati druge kako bi se riješio problem i može ih potaknuti da kažnjavaju druge na isti način kako se i njih kažnjava. Fizičko kažnjavanje sprečava određeno ponašanje samo na kratko vrijeme. Čak se i na teško kažnjavanje djeca mogu naviknuti tako da kasnije ono nema nikakvog utjecaja na njih.

7 NAUČITE SVOJU DJECU KAKO DA UČE IZ SVOJIH POGREŠAKA.

Pomozite im da shvate kako mogu izbjeći ponavljanje istih sukoba u budućnosti pri čemu je vrlo važno da ih ne osramotite i ne ponizite. Djeca se stalno trebaju osjećati voljeno i poštovano, no istovremeno je važno da dobivaju poruku koja njihova ponašanja su prihvatljiva, a koja neprihvatljiva.

Možete reći nešto poput:
„Volim te i prihvaćam, ali ovo što si napravio/napravila mi se ne sviđa.“
Radije pohvalite dobro ponašanje, a ne kažnjavajte za loše.
Zapamtite da su pohvala i pažnja najbolje nagrade.

8 BUDITE DOSLJEDNI U PRAVILIMA I DISCIPLINI.

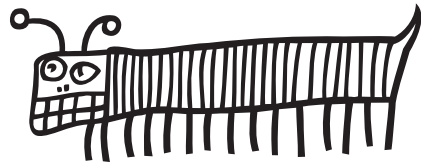
Važno je pridržavati se postavljenih pravila. Djeci je potrebna struktura s jasnim očekivanjima. U protivnom dijete ne dobiva jasnu poruku koja ponašanja se od njega očekuju odnosno koje ponašanje vodi kojoj posljedici. Uključite djecu u formiranje pravila kad god je to moguće, objasnite im što se od njih očekuje i koje su posljedice nepridržavanja pravila. Zajedno se dogovorite kako se nećete ponašati jedni prema drugima.

9 ZAŠTITITE DIJETE OD GLEDANJA NASILJA U MEDIJIMA.

Gledanje nasilja na televiziji, u filmovima i na video igricama može pridonijeti agresivnom ponašanju djece. Obratite pažnju jesu li sadržaji koje vaše dijete gleda primjereni njegovoj dobi.

10 ZAŠTITITE DJECU OD NASILJA U KUĆI ILI U SUSJEDSTVU.

Nasilje u kući je za djecu uvijek zastrašujuće i štetno. Djeci je potreban siguran dom s puno ljubavi gdje ne trebaju odrastati u strahu. Djeca koja svjedoče nasilju u obitelji ne moraju uvijek postati nasilna, ali će vjerojatno posegnuti za nasilnim rješavanjem sukoba. Stvarajte siguran i nenasilan dom i ne podržavajte nasilno ponašanje među članovima obitelji. Uzmite u obzir da neprijateljska i agresivna svađa među roditeljima plaši djecu i pruža im loš primjer. Ponekad djeca ne mogu izbjeći situacije kad su svjedoci nasilja na ulici, u školi ili kod kuće, pa im treba pomoć da se nose s doživljenim situacijama kao i s popratnim neugodnim emocijama.

SAVJETI ZA ŠKOLU

1

KAKO ŠKOLA MOŽE POMOĆI U PREVENCIJI I SUZBIJANJU VRŠNJAČKOG NASILJA?

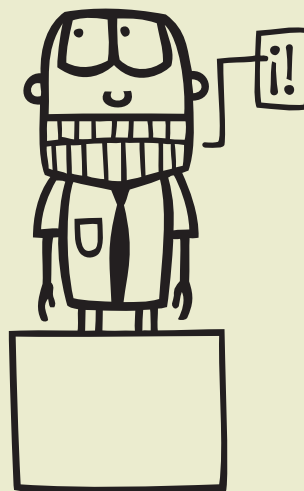
Prema protokolu o postupanju u slučaju nasilja među djecom i mladima svaki djelatnik odgojno-obrazovne ustanove dužan je prijaviti ravnatelju, odnosno policiji i/ili Hrvatskom zavodu za socijalni rad sumnju ili saznanje o nasilju neovisno o tome je li do sumnje ili saznanja došao tijekom ili izvan radnog vremena, odnosno je li se nasilje dogodilo u odgojno-obrazovnoj ustanovi ili izvan nje.

- Pružite potporu i surađujte s djetetom koje je izloženo nasilju kao i s njegovim roditeljima.
- Točno utvrdite što se dogodilo te neodgodivo intervenirajte.
- Cilj svake intervencije mora biti zaustavljanje nasilnog ponašanja pri čemu je važno uključiti i roditelje djece.
- Razgovarajte o incidentu odvojeno s djetetom koje je izloženo nasilju i djetetom koje čini nasilje, poštujući dječje dostojanstvo i pravo djeteta na sudjelovanje.
- Objasnite djetetu koje čini nasilje koje ponašanje je prihvatljivo, a koje to nije. Pružite mu potporu u postizanju uvida te prihvaćanju odgovornosti za svoja ponašanja te ga uključite u dodatne oblike podrške s ciljem edukacije i promjene neprihvatljivog ponašanja.
- Dijete koje je izloženo nasilju uključite u dostupne oblike podrške s ciljem rada na samopouzdanju, socijalnim vještinama kao i širenja njegove socijalne mreže.
- Radite na podizanju svijesti o nasilju među učenicima kroz radionice s ciljem stvaranja prijateljskog okruženja, razvoja međusobnog uvažavanja, poštivanja različitosti te učenja nenasilnih načina rješavanja sukoba i problema;

- Poučavajte o prikladnom ponašanju u razredu, budite primjer istog.
- Ne prihvaćajte nepoželjno ponašanje kao dio šale i odrastanja.
- Ohrabrujte prijavljivanje zastrašivanja i nasilja te osigurajte učenicima atmosferu u kojoj to mogu učiniti bez straha. Ne savjetujte djeci da se ne obaziru i da se sami suočavaju s tim.
- Obratite pažnju na osamljene i povučene učenike te pokažite interes za njihove potrebe

2 ŠTO JOŠ ŠKOLA MOŽE UČINITI...

- Poticati dobru međusobnu komunikaciju i suradnju svih djelatnika škole s roditeljima i učenicima;
- Poticati kontinuiranu edukaciju školskih djelatnika;
- Osigurati protočnost i dostupnost informacija o procedurama i protokolima unutar škole;
- Upoznati sve djelatnike s Protokolom o postupanju u slučaju nasilja među djecom i mladima;
- Svakodnevno raditi na podizanju svijesti o odgovornosti svih važnih odraslih u zaštiti dobrobiti djece.

3 AKCIJSKI PLAN ZA PREVENCIJU VRŠNJAČKOG NASILJA

Zbog dalekosežnih posljedica na pravilan psihofizički rast i razvoj djece od najranije dobi, prevencija vršnjačkog nasilja i promicanje pozitivnog rasta i razvoja treba biti imperativ društva. Vodeći se time Grad Zagreb je donio Akcijski plan za prevenciju vršnjačkog nasilja od 2024. do 2026. kojemu je cilj unapređenje postojećih te razvoj znanstveno-utemeljenih strategija prevencije vršnjačkog nasilja. Za potrebe izrade Akcijskog plana kao i s ciljem istraživanja prisutnost vršnjačkog nasilja kod djece i mladih u Zagrebu, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu je proveo istraživanje o vršnjačkom nasilju na reprezentativnom uzorku osnovnih i srednjih škola čiji je osnivač Grad Zagreb.

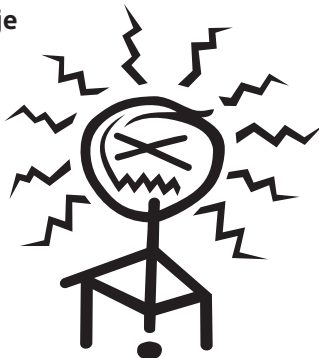
Prema rezultatima istraživanja:

- učenici osnovnih škola češće doživljavaju verbalno od tjelesnog nasilja
- ne razlikuju se po spolu s obzirom na količinu doživljenog ukupnog tradicionalnog nasilja no dječaci, u usporedbi s djevojčicama, nešto češće izvještavaju da su žrtve tjelesnog nasilja, dok djevojčice češće izvještavaju da su žrtve verbalnog nasilja
- 40,9% učenika osnovnih škola iskazalo je da ih netko vrijeđa odnosno ismijava (28,6% srednjoškolaca)
- 6,5% učenika osnovnih škola je doživjelo da ih je netko od vršnjaka barem jednom jako istukao tijekom života (2,1% srednjoškolaca)
- 28% učenika je doživjelo da ih je netko od vršnjaka jako udario ili gurnuo od jednom mjesečno do skoro svakodnevno (13,6% srednjoškolaca)
- petina učenika (19,6%) navodi kako ih je netko od vršnjaka dodirivao po tijelu na neugodan način bar jednom u životu (17,6% srednjoškolaca)

Elektroničko nasilje:

Učenici od 5. do 8. razreda OŠ:

- **češće žrtve** nego počinitelji elektroničkog nasilja
- **djevojčice su više izložene** elektroničkom nasilju u odnosu na dječake
- prosječna stopa počinjenja el. nasilja vrlo slična između dječaka i djevojčica
- prosječna izloženost el. nasilju raste s uzrastom te su **starija djeca više izložena**
- najčešći oblici nasilja kojima su izloženi i kao žrtve i ko počinitelji nasilja odnose se na **ružno govorenje o nekome putem interneta** ili poruka te **isključivanje ili ignoriranje na društvenim mrežama, u aplikacijama** za dopisivanje i/ili na chatu (također i među učenicima srednjih škola)

4 NA KOJIM MJESTIMA UČENICI DOŽIVLJAVAJU VRŠNJAČKO NASILJE?

3 najčešća mjesta na kojima su učenici OŠ doživjeli vršnjačko nasilje:

- na školskom hodniku/ stubištu
- u učionici (kada nastavnik/ica NIJE bio/bila u razredu)
- u učionici (za vrijeme kada je nastavnik/ica bio/bila u razredu)

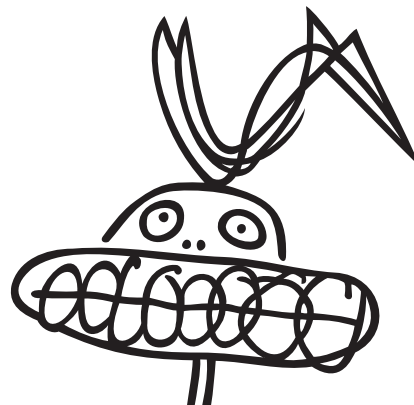
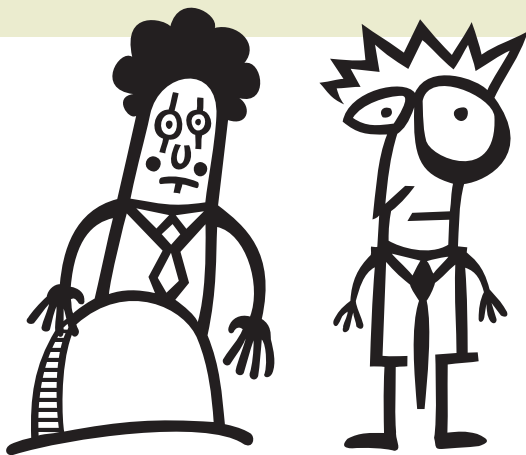
5 KOME SE UČENICI OBRAĆAJU U SLUČAJU DOŽIVLJENOG VRŠNJAČKOG NASILJA?

3 najčešće osobe kojima se učenici OŠ povjeravaju:

- roditelju/ima ili skrbniku/cima (15,5%)
- prijatelju/ici ili prijateljima (13,3%)
- razredniku/icima (7,9%)

6 KAKO UČENICI REAGIRAJU NA VRŠNJAČKO NASILJE?

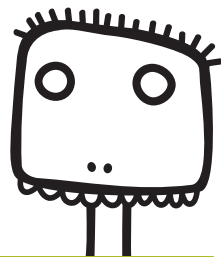
- više od polovice učenika OŠ **navodi da im je žao i žele pomoći vršnjaku** koji doživljava nasilje od strane vršnjaka u školi
- 5,2% učenika **smatra da je to taj učenik zaslužio**
- 11,8% njih **navodi da ih se to ne tiče**

7 BOJE LI SE UČENICI DA BI MOGLI DOŽIVJETI VRŠNJAČKO NASILJE U ŠKOLI?

- 55,3% učenika OŠ se boji da bi mogli doživjeti nasilje u školi
- djevojke su u većoj mjeri od mladića u strahu da bi mogle doživjeti vršnjačko nasilje u školi

KOME I KAKO PRIJAVITI NASILJE MEĐU DJECOM I MLADIMA I GDJE ZATRAŽITI POMOĆ?

U slučajevima nasilja među djecom i mladima postupaju nadležna tijela odgoja i obrazovanja, socijalne skrbi, pružatelji zdravstvene zaštite, policija, pravosuđe i organizacije civilnog društva.

ŠTO PODRAZUMIJEVA ZAKONSKA OBVEZA PRIJAVLJIVANJA SUMNJE NA NASILJE?

Sve organizacije, institucije i udruge u kojima borave djeca, kao i svi građani, dužni su prijaviti svaku sumnju ili saznanje o nasilju. Kako bi se adekvatno i pravovremeno postupalo vezano za problematiku nasilja među djecom i mladima važna je aktivna suradnja, osviještenost i doprinos svih dionika društva obzirom na to da je isto odgovornost svih, a ne samo jednog sustava.

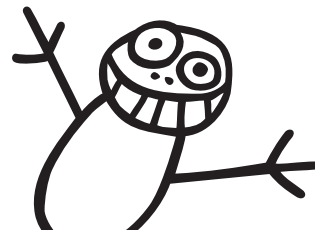

O sumnji ili saznanju o nasilju među djecom i mladima primarno se obavještavaju nadležne institucija, policija i Hrvatski zavod za socijalni rad koji dalje postupaju u skladu sa svojim nadležnostima.

KOJE VRSTE INTERVENCIJA SU JOŠ MOGUĆE U SLUČAJU NASILJA MEĐU DJECOM I MLADIMA?

- pružiti podršku djetetu u primarnoj obitelji;
- potražiti stručnu pomoć i podršku razgovor sa stručnom osobom;
- osnažiti dijete za buduće izazove kroz svakodnevnu edukaciju.

Centar Luka Ritz je također jedno od mjesta koje pruža pomoć pri prevladavanju poteškoća kod djece i mladih pri čemu ima za cilj doprinijeti prevenciji nasilja i drugih oblika rizičnih ponašanja. Ukoliko ste se prepoznali tijekom čitanja ovog priručnika ili su Vam se javila neka pitanja, Vama i Vašem djetetu je potrebna podrška, potražite pomoć stručnjaka iz Centra Luka Ritz.

KORIŠTENA LITERATURA

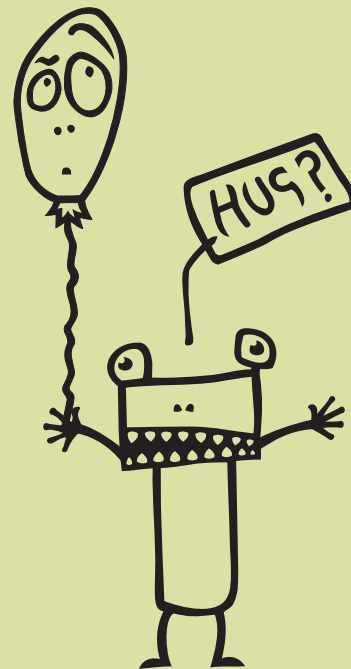
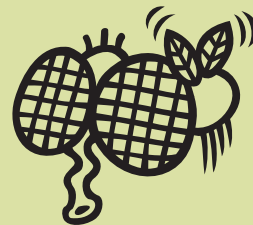
Priručnik "Nasilje među djecom i mladima"

(Savjetovalište "Luka Ritz", 2016.)

Protokol o postupanju u slučaju nasilja među djecom i mladima (Vlada RH, 2024.).

Akcijski plan za prevenciju vršnjačkog nasilja u Gradu Zagrebu od 2024. do 2026. (Grad Zagreb, 2024.)

Izveštaj "Istraživanje o vršnjačkom nasilju na reprezentativnom uzorku osnovnih i srednjih škola kojima je osnivač Grad Zagreb" (ERF, PrevLab, 2023).

EU LISA

